

INTEGRITATEA ȘI LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ CA DARURI DIVINE

Lect. univ. dr. Luca-Samuel LEONTE

*Institutul Teologic Creștin după Evanghelie „Timotheus” din București
samileonte@yahoo.com.com*

Abstract: Integrity and Freedom of Conscience as Divine Gifts

Sometimes people with a Christian education background came across certain temptation or opportunities which seem to require different ways of behaving comparing them to what they had known and had been convinced of. Gradually their style of life change and their attitude towards Christian principles becomes one of skipping not keeping. Even though they look good in outside, in their inner being the voice of their conscience cries to them and do not give them the real inner peace they long for. Such people struggle with the question of whether integrity and freedom of conscience are not in opposition to each other and as a result they are somehow caught in between. There is a continuous fight between the principles of God planted into one's mind from the creation and the temptation of doing what one wants with his or her life. Returning to Jesus they knew, becomes the way of liberation and rehabilitation as the Scripture shows by the encounter between Zacchaeus and Jesus.

Keywords: *integrity, freedom of conscience, liberation, instruction, sin, repentance, reconciliation*

Introducere

Zacheu (Luca 19:1-10) este tipul personajului deștept și oportunist, a omului care se descurcă deoarece poate, iar dacă poate, nu contează mijloacele prin care ajunge unde își propune. Din punct de vedere etnic, Zacheu era evreu, născut, crescut, educat și maturizat în mijlocul unui popor cu principii înalte în ce privește corectitudinea, onoarea, incoruptibilitatea, morala și credincioșia. Pe lângă faptul că evreii își învățau copiii

principiile divine pentru viață, le aminteau și de faptul că omul fusese creat cu statutul de ființă liberă, având posibilitatea și dreptul la exprimare și alegere. Conștiința de sine este una dintre trăsăturile esențiale care demonstrează deosebirea dintre om și animale. Valoarea libertății de conștiință trece dincolo de cea a libertății convingerilor religioase. În decursul anilor, evreul Zacheu reușise să treacă cu succes prin diferite stagii ale vieții și să ajungă la poziția de șef de vamă. Locul său de muncă se afla între două teritorii evreiești ocupate de romani. Rolul său principal era să colecteze taxe de la frații săi evrei pentru cotropitorii romani. Din punct de vedere social, slujba pe care o avea îi oferea satisfacție financiară și o poziție privilegiată între elitele vremii. Totuși, din punct de vedere relațional Zacheu nu se bucura de prietenia multor oameni. Datorită faptului că lua bani de la evrei și de obicei lua mai mult decât cerea legea, șeful vămiei era privit ca trădător și ca mare păcătos fiind detestat și ocolit de iudei. Având în vedere faptul că multe persoane au avut de suferit nedreptate din partea lui Zacheu, el devenise exemplul de abuz de libertate de conștiință și integritate. Orice evreu care l-ar fi cunoscut ar fi putut să mărturisească, fără nicio ezitare, că sus-pusul șef al vămiei era un mare păcătos, un om fără scrupule, o persoană lipsită de integritate și care transformase libertatea de conștiință în libertinaj.

Pasajul biblic abordat ajută cititorul să descopere valoarea modului în care principiile integrității și ale libertății de conștiință pot fi abuzate, cât și calea de reabilitate a unei asemenea persoane. Autorul acestui studiu tratează tema enunțată pe baza convingerilor personale clădite pe morala iudeo-creștină. Această morală pornește de la premisa că la început a fost un Dumnezeu atotsuficient, creatorul universului, care din proprie inițiativă a creat ființa umană, iar tot ce a făcut a fost declarat bun. Odată ce păcatul a intrat în lume prin abuzul de libertate de alegere, integritatea omului a avut de suferit, iar libertatea de conștiință a devenit coruptă. Totuși, Dumnezeu a pregătit o cale de reabilitare integrității tuturor persoanelor care doresc să revină la starea de folosire corectă a libertății de conștiință, încât cei din jur să nu fie afectați.

Ce înseamnă și de unde provine idea de integritate?

În societatea modernă, integritatea este o calitate cerută mai mult altora decât individului supus testului. De multe ori se poate observa situația bizară în care anumiți șefi corupți caută disperați oameni de încredere,

onești, cărora să le încredințeze cele mai importante sarcini de serviciu. Expresia „recomandă-mi, te rog, o persoană de încredere pentru...” a ajuns aproape clișeu de exprimare între oamenii de afaceri sau între persoanele cu responsabilități de conducere. Chiar și interlopții au persoane de încredere, fără de care nu și-ar putea continua activitatea. Oamenii, în general, înțeleg că o persoană de încredere trebuie să fie integră, adică cinstită, serioasă, incoruptibilă și loială. Ideea de integritate nu a fost inventată de oameni ca parte obligatorie a unei fișe de post, ci provine de la Dumnezeu prin creație. Fiecărei persoane i-a fost inclusă în sine o dorință după bine și corectitudine, care se manifestă indiferent la ce nivel moral a ajuns prin încercările vieții. În filmele cu jefuitori de bănci apare adesea obișnuita scenă a împărțirii banilor, când tâlharii care au nedreptățit pe alții stau față în față și au pretenția ca împărțirea „prăzii” să se facă cu maximă corectitudine. Această scenă este o dovadă în plus a faptului că spiritul de corectitudine nu a dispărut din ființa umană, ci este doar abuzat, fiind folosit de fiecare persoană după cum i se pare că cere situația. În aceste condiții, dictonul pretențiilor de moralitate a fost transformat în: „Dacă se poate... mai puține cerințe de la mine și mai multe de la alții”.

Dumnezeu a creat omul cu toate calitățile necesare pentru a fi integru. Standardul de moralitate după care a fost creat omul este standardul dat de Dumnezeu însuși. „Apoi Dumnezeu a zis: «Să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră»” (Geneza 1:26). „Omul este de fapt o reflectare a lui Dumnezeu însuși, și trebuie să trăiască ca analogia lui creată.”¹ Dumnezeu a considerat integritatea o caracteristică posibilă și necesară oricărei ființe umane. Din păcate omul despre care s-a spus că a fost bun (Geneza 1:31) a păcătuit prin neascultare (Geneza 3:6,7) și a primit în sine o forță care îl împinge spre nesupunere față de standardul inițial. Din punct de vedere biblic, ideea de păcătuire înseamnă a greși ținta la care ai fost programat prin creație. Conform explicației oferite de Danker, substantivul grecesc *hamartia* înseamnă atât greșeală involuntară cât și eroare serioasă care să ofenseze divinitatea. Termenul poate descrie de asemenea starea unei persoane în interiorul căreia se desfășoară o forță diabolică care a intrat abuziv și care prin înșelăciune încearcă să

1 S. B. Ferguson (1998). „Image of God”. In *New Dictionary of Theology*, p.328. Leicester: Inter-Varsity Press. Frederick William Danker. (2000). *A Greek-English Lexicon of the New Testament and early Christian Literature*. Chicago: University of Chicago Press, pp. 50-51.

conducă individul spre autodistrugere. Verbul asociat acestui substantiv grecesc hamartanō, tradus de obicei prin „a comite o greșeală” sau „a păcătu”, are înțelesul general de „a rata ținta”.² Cel mai folosit corespondent evreiesc al acestui verb grecesc este *ḥātā'* (Exod 32:33) folosit în Vechiul Testament de 238 de ori³. Evreii foloseau acest cuvânt pentru a exprima ratarea scopului, greșirea unei metode sau iresponsabilitate în împlinirea unei datorii. Aceste lucruri puteau fi îndreptate împotriva unei persoane sau împotriva divinității.⁴ În contextul acestui studiu, a fi integru înseamnă a trăi conform scopului pentru care ai fost creat, acela de a te purta cinstit atât față de Dumnezeu, cât și față de oameni.

Ce înseamnă și de unde provine ideea de libertate de conștiință?

Conform percepției moderne actuale, românii definesc libertatea de conștiință referindu-se la „dreptul oricărui cetățean de a avea o opinie proprie în orice domeniu”.⁵ Această definiție simplă are însă implicații complexe care pot genera conflicte serioase între cel ce se exprimă și cel care este inclus într-un fel sau altul în discurs. Fiecare religie are anumite reguli și libertăți pe care individul este invitat să le îmbrățișeze și să le respecte. În cadrul concepției iudeo-creștine omul are un statut aparte, fiind creat de Dumnezeu și responsabil înaintea Lui. S-a amintit deja faptul că fiecare persoană a primit statutul de „om după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”. Prin creație omului i s-au conferit privilegii, dar și responsabilități. Unele dintre responsabilitățile date omului au de a face cu relația om-Creator, iar altele cu relația interumană. Pe baza conceptului de libertatea de conștiință omul prin comportamentul său a demonstrat în timp că este capabil să abuzeze în ambele sfere de relații. În cadrul societății, punctul nevralgic al libertății de conștiință îl constituie încercarea de a îmbina libertatea de opinie cu lipsa ofensei. Problema principală constă în faptul că o persoană se poate declara ofensată aproape de orice lucru care îi trece prin minte. Utopia unei stări de pace în care să existe o

2 Frederick William Danker. (2000). *A Greek-English Lexicon of the New Testament and early Christian Literature*. Chicago: The University of Chicago Press, pp. 50-51.

3 Gerhard Kittel. (1999). *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. 1. Michigan: Eerdmans. p. 268.

4 F. Brown, S. Driver, C. Briggs. (2003). *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*. Massachusetts: Hendrickson Publishers, Inc. p. 306.

5 *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. (1998). București: Univers enciclopedic.

uniformizare totală continuă să macine multe minți. Scopul de a nu ofensa pe nimeni prin exprimarea propriilor concepții este ușor de exprimat, dar foarte greu de pus în practică. Unii ar putea spune chiar imposibil de atins. Cine poate garanta vreodată că exprimarea unei idei nu va supăra pe nimeni? Îmbrățișând logica acestei încercări, se pare că ar trebui să dispară din societate orice dezbateri contradictorii. De pildă, partidele politice nu ar trebui să mai existe căci se ofensează unele pe altele prin ideile diferite pe care le susțin. Nici cultele religioase care au idei diferite unele de altele nu ar mai trebui să fie legale și nici școala care pune în conflict profesorul și elevul atunci când cel din urmă trebuie corectat. În mod practic a susține libertatea de conștiință fără a avea un punct de referință stabil constituie preludiul unui eșec garantat. Societatea a stabilit că reperul după care funcționează este legea statului respectiv. Biserica a stabilit că reperul după care funcționează este învățătura Sfințelor Scripturi, iar credincioșii creștini se vor supune legilor statului atâta vreme cât acestea nu vor fi contrare principiilor divine. Deoarece legile societății sunt reperul pentru libertatea de exprimare, oamenii se luptă de veacuri pentru a pune mâna pe puterea legislativă sau, în cel mai rău caz, pentru influențarea celor care au dreptul de a schimba legea. Cei pe care Biserica îi incomodează încercă să schimbe legile astfel încât comportamentul creștin să se găsească în afara legii unei națiuni. Practica aceasta trădează cruda realitate că cei ce acuză pe alții că nu au respectat libertatea de conștiință, ei înșiși o încalcă dovedindu-se în același timp lipsiți de integritate. Românii se exprimă plastic spunând că „hoțul strigă:hoțul!”, iar cel care strigă primul de cele mai multe ori este crezut și protejat chiar prin îngrădirea libertății de conștiință a celor din jur.

Expresia *libertate de conștiință* nu există în Biblie însă conceptul este prezent încă de la început, așa cum s-a amintit despre modul cum a fost creat omul.⁶ De multe ori Dumnezeu alege să avertizeze și să îndemne omul, nu să-l oblige. Obligațiile sunt amintite de obicei în dreptul persoanelor care și-au luat anumite angajamente față de Dumnezeu. Pe baza angajamentului omului față de Creator, Dumnezeu își asumă dreptul de a obliga. La modul general Dumnezeu poate face alegeri fără a se consulta cu nimeni deoarece este atotsuficient și nu poate greși. Totuși, omul

6 Ioan-Gheorghe Rotaru. (2016). "Key aspects of the Freedom of Conscience." In *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Les Arsc, France: Editions IARSIC, pp. 30-37.

este pus de Dumnezeu să facă alegeri și să își exprime părerea cu privire la tot ce este în jur. Primilor oameni li s-a spus să nu mănânce din pomul oprit, căci vor muri negreșit (Geneza 2:17). Poporul Israel, cu toate că făcuse un legământ de credincioșie față de Dumnezeu, este îndemnat, și nu obligat: „Iau azi cerul și pământul martori împotriva voastră că ți-am pus înaintea viața și moartea, binecuvântarea și blestemul. Alege viața, ca să trăiești, tu și sămânța ta” (Deuteronom 30:19). Conducătorul Iosua preia aceeași atitudine pe care a observat-o la Dumnezeu, îndemnând poporul la alegere liberă și responsabilă: „Și dacă nu găsiți cu cale să slujiți Domnului, alegeți astăzi cui vreți să slujiți: sau dumnezeilor cărora le slujeau părinții voștri dincolo de râu, sau dumnezeilor amoriților, în a căror țară locuiți. Cât despre mine, eu și casa mea vom sluji Domnului” (Iosua 24:15). În Noul Testament creștinii sunt îndemnați de Dumnezeu să își exprime părerea cu privire la comportamentul public, starea spirituală și nivelul intelectual al fraților lor: „De aceea, fraților, alegeți dintre voi șapte bărbați vorbiți de bine, plini de Duhul Sfânt și înțelepciune, pe care îi vom pune la slujba aceasta” (Fapte 6:3). Toate opiniile și faptele creștinilor ar trebui să fie ghidate de învățăturile sfințelor Scripturi: „Dacă vorăbește cineva, să vorbească cuvintele lui Dumnezeu. Dacă slujește cineva, să slujească după puterea pe care i-o dă Dumnezeu, pentru ca în toate lucrurile să fie slăvit Dumnezeu prin Isus Hristos, ale căruia sunt slava și puterea în vecii vecilor! Amin” (1 Petru 4:11).

Resurse și privilegiile lui Zacheu pentru o viață echilibrată

Pasajul biblic (Luca 19:1-10) luat ca reper pentru studiul de față debutează cu o scurtă referire la Dumnezeu întrupat, adică Domnul Isus Hristos, care în timpul lucrării sale misionare a ales să treacă prin cetatea Ierihonului, aflată la aproximativ 200 m sub nivelul Mării Moarte și la o distanță de aproximativ 30 km de Cetatea Sfântă a Ierusalimului. Călătoria începuse în nordul ținutului lui Israel, la Nazaret, satul copilăriei Domnului și avea ca destinație partea muntoasă de sud unde era zidită cetatea Ierusalimul, la altitudine de aproximativ 900 m. Evanghelistul Luca menționează că „Isus a intrat în Ierihon și trecea prin cetate” (Luca 19:1). Ca așezare geografică Ierihonul avea avantajul poziționării la jumătate drumului pentru cei ce doreau să călătorească dinspre nord înspre sud, la Ierusalim. Ierihonul era o cetate levitică, un cartier select

unde locuiau cei mai bogați dintre preoți, leviți și vameși.⁷ Mulți proprietari aveau case mari și camere pentru închiriat, căci mulți evrei aveau nevoie de o noapte de găzduire în timpul călătoriilor spre sau de la Templu. Diferența de nivel de aproximativ 1100 m dintre Ierihon și Ierusalim făcea călătoria destul de anevoioasă. Pe lângă efortul fizic cel mai de seamă impediment îl constituia prezența tâlharilor în zonele muntoase ale drumului. Orice evreu cumsecade ar fi avertizat aventurierul să nu cumva să călătorească singur pe o astfel de rută. Domnul Isus plasează acțiunea din *Pilda Samariteanului* exact pe acel drum: „Un om se cobora din Ierusalim la Ierihon. A căzut între niște tâlhari, care l-au dezbrăcat, l-au jefuit de tot, l-au bătut zdravăn, au plecat și l-au lăsat aproape mort” (Luca 10:30). Săracii, bolnavii și cerșetorii nu lipseau nici ei din peisaj. La intrarea dinspre nordul Ierihonului se găsea locul în care cerșise orbul Bartimeu (Luca 18:35).

Zacheu este personajul tipic de evreu născut din evrei. Unul dintre indiciile clare ale acestui fapt este numele pe care i l-au dat părinții săi la naștere. Între evrei numele aveau însemnătate deosebită și reflectau adesea un adevăr legat de momentul nașterii sau dorința părinților sau a rudelor apropiate. Ebraicul *zakkay* înseamnă „cel drept, cel inocent”.⁸ Acest nume trădează dorința părinților ca fiul lor să aibă o viață integră înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Textul biblic nu oferă detalii despre copilăria sau tinerețea lui Zacheu, însă lucrul acesta se poate stabili ipotetic pe baza datelor istorice din vremea aceea, informații care sunt disponibile în literatura de specialitate. Avându-se în vedere ascensiunea lui Zacheu pe plan social, este lesne de înțeles că acesta se bucurase de cel puțin un ciclu de pregătire formală. În vremea copilăriei lui Zacheu, orice băiat evreu era instruit atât acasă cât și la Sinagogă. În mod tradițional tatăl avea datoria de a-și instrui fiul prin întrebări și răspunsuri „Și când te va întreba fiul tău într-o zi: «Ce înseamnă lucrul acesta?» să-i răspunzi: «Prin mâna Lui cea atotputernică, Domnul ne-a scos din Egipt, din casa robiei.»” (Exod 13:14). În perioada exilului Babilonian care a început în anul 586 BC a apărut Sinagoga evreiască. Din cauza pericolului de a uita limba maternă și a nu mai fi în stare să citească Legea lui Dumnezeu,

7 J. Dwight, Pentecost. (1984). *The Words and Works of Jesus Christ*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House, p. 365.

8 Cristian Bădiliță. (2016). *Evanghelia după Luca*, ed. bilingvă, traducere inedită și comentariu. București: Editura Vremea.

evreii au înființat un sistem de instruire formală unde atât adulții, cât și copiii învățau să citească folosind Tora. Pe vremea copilăriei lui Zacheu, la aproximativ șase secole de la înființare, școlile din cadrul Sinagogilor evreiești erau denumite *case ale cărții* și aveau un statut de obligativitate pentru băieții evrei, fiind modalitatea organizată de „instruire formală a copiilor în afara familiei”.⁹ Adolescenții studioși și dornici de cunoașterea lui Dumnezeu aveau șansa de a primi o instruire teologică avansată la „institutul de studii religioase din Ierusalim” înființat în secolul al V-lea î.Hr. ca treaptă superioară de învățământ asemenea unui liceu teologic creștin din prezent. Pe baza influenței familiei și a posibilităților vremii în care a crescut Zacheu, se poate afirma că acest personaj a avut o șansa reală de a deveni un om credincios și integru. Totuși, în timpul maturizării sale fizice, se pare că nici înțelesul frumosului său nume și nici învățătura informală sau nici cea formală nu au constituit o bază destul de puternică pentru a-l împiedica pe Zacheu să asculte mai mult de glasul dorințelor decât de glasul Domnului. Scriptura nu relatează modul cum a ajuns Zacheu să fie șef de vamă, ci se ocupă de starea lui spirituală la momentul când se întâlnește cu Domnul Isus. Funcția în care ajunsese nu excludea integritatea căci orice șef de vamă avea dreptul legal de a stabili nivelul taxelor locale. Keener menționează că Zacheu „s-ar fi putut îmbogăți fără să înșele pe nimeni; însă pare-se că el recursese, totuși, și la înșelăciune (19:8).”¹⁰ Ajuns șef de vamă “cel drept și curat” nu făcea cinste frumosului său nume. Din cauza nedreptăților făcute în cadrul vămii unde activa, numele său „suna ca o batjocură”¹¹.

Dacă pentru oamenii din jur înțelesul numelui și comportamentul lui Zacheu intrau în conflict direct, pentru liderii religioși ciudățenia conflictului dintre bogăție și starea spirituală era și mai greu de acceptat. Pe de-o parte, pentru liderii religioși era clar că faptele lui Zacheu erau rele și neagreate de Dumnezeu, iar pe de alta, bogăția reprezenta binecuvântare. Din punct de vedere logic, aceste două lucruri nu puteau exista concomitent în viața aceleași persoane, căci, după părerea fariseilor, Dumnezeu nu binecuvânta pe păcătoși. În cadrul acestui pasaj biblic,

9 Kenneth O Gangel, Warren S. Benson. (1994). *Educația Creștin Istoria și Filozofia ei*. Oradea: Cartea Creștină, p. 27.

10 Kraig S. Keener.(2018) *Comentariu cultural-istoric al Noului Testament*. Oradea: Casa Cărții, p. 271.

11 J. Dwight, Pentecost. (1984). *The Words and Works of Jesus Christ*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House, p. 365.

încercarea lui Zacheu de a-L vedea pe Isus se dovedește a fi rezultatul tânjirii inimi sale după valorile iudaice învățate în copilărie. Experiența de viață a lui Zacheu este dovada clară că integritatea valorează mai mult decât bogățiile acestei lumi, iar libertatea de conștiință are nevoie de un reper valoros așa cum este cel iudeo-creștin.

Abilitare si reabilitate

Pentru cititorul modern pasajul debutează prin a descrie o situație obișnuită, aceea a cunoașterii unui înalt funcționar, bogat. Pentru publicul evreu din acea vreme situația era însă paradoxală, căci funcția vameșului nu era compatibilă cu bogăția: Zacheu era *un vameș bogat*. Vameșii și mai ales șefii lor erau văzuți ca trădători și nu ar fi trebuit să fie bogați, ci săraci. Bogăția era privită ca binecuvântare de către farisei, iar ei apreciau pe oricine era bogat (Luca 16:14), dar nu puteau să înțeleagă cum se putea să descoperi binecuvântare într-o persoană lipsită de integritate. Zacheu, oportunistul, dorește să se bucure de tot ce există în viață, chiar și de trecerea Domnului Isus „căuta să vadă pe Isus” (v. 3). În ciuda poziției sale, Zacheu nu a pregetat să se urce într-un copac, asemenea unui copil, care face tot ce îi stă în putință să se bucure de satisfacerea unei mici curiozități „A alergat înainte..., s-a suit într-un dud” (v. 4). În inima lui Zacheu s-a găsit o dorință sinceră după principiile lui Dumnezeu încât Mântuitorul a fost determinat să își facă timp pentru el. Spre uimirea fariseilor, Isus se asociază cu un om lipsit de integritate și chiar se auto-invită în casa lui „Zachee, dă-te jos de grabă căci astăzi trebuie să rămân în casa ta” (v. 5). Spre surprinderea tuturor, Zacheu dă curs inițiativei și-l primește pe Isus „cu bucurie” (v. 6). Faptul că Isus a trecut peste prejudecățile învățaților din acea vreme arătându-i compasiune lui Zacheu l-a motivat pe acesta să dorească o schimbare în viața sa. Dovada că Zacheu fusese bine instruit în ce privește Legea lui Dumnezeu și a faptului că trăise o viață de compromis care nu îi adusese satisfacție deplină, constă în declarația publică că dorește schimbare conform principiilor divine „Dar Zacheu a stat înaintea Domnului și I-a zis: „Iată, Doamne, jumătate din averea mea o dau săracilor și, dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, îi dau înapoi împătrit” (v. 8).

Aprecierea lui Isus cu privire la răspunsul lui Zacheu este legată de atât de lucrarea de schimbare lăuntrică produsă de mărturisirea păcatelor „astăzi a intrat mântuirea în casa aceasta”, cât și de apartenența

sa la o națiune binecuvântată „căci și el este fiul lui Avraam (v. 9). Unul dintre scopurile pentru care Mântuitorul a decis să se ocupe de situația lui Zacheu este acela de a demonstra că orice persoană care și-a pierdut integritatea poate fi reabilitată prin mărturisirea eșecului și prin îndreptarea nedreptăților comise „Pentru că Fiul omului a venit să caute și să mântuiască ce era pierdut” (Luca 19:10). Convertirea vameșului Zacheu demonstrează că „lipsa lui Dumnezeu nu poate fi niciodată suplinită prin excesul de înlocuitori”¹². Nimic nu aduce satisfacție în viață în afara trăirii unei vieți conform principiilor trasate de Dumnezeu. Inima omului tânjește după integritate și nu poate fi satisfăcută complet cu nimic altceva. Libertatea de conștiință a cărturarilor, care a fost exercitată prin exprimarea opiniei cu privire la păcătoșenia lui Zacheu, nu a fost catalogată ca ofensă deoarece Zacheu făcea parte dintre descendenții lui Avram care juraseră să își ghideze viața după concepțiile divine. Orice om instruit în cadrul unui grup care are un reper de valori acceptate de fiecare membru are șansa reală de reabilitare.

Concluzii

Dorința după integritatea, cât și libertatea de conștiință au fost puse în om de la începutul creației¹³, iar acesta nu poate găsi împlinire decât atunci când trăiește conform principiilor divine. Din cauza intrării păcatului în lume, integritatea omului a suferit, iar dorința sa după corectitudine a fost înlocuită cu tot felul de surrogate. Libertatea de conștiință, în lipsa unui reper clar și valoros așa cum este cel iudeo-creștin, poate duce la abuz al relației omului cu Dumnezeu și cu semenii.

Zacheu face parte din grupa persoanelor care au conștientizat problema și au luat decizia unei schimbări prin întoarcere la principiile divine învățate în trecut. Modul în care Isus l-a căutat pe Zacheu demonstrează faptul că Dumnezeu dorește și poate să reabiliteze orice persoană care și-a pierdut integritatea. Compromisul de a trece cu vederea principiile de moralitate provenite de la Dumnezeu și a căuta împlinire în alte

12 Horia-Roman Patapievic. (2008). *Om recent. București: Humanitas. Ed. a V-a. p. 19.*

13 Ioan-Gheorghe Rotaru. (2013). „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”. În *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*. Ediție de Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea. București: Casa de editură „Viață și Sănătate”, pp.210-215; Idem. (2015). „Religious liberty – a natural human right.” În *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arsac, France: Editions IARSIC, pp. 595-608.

lucruri duc inevitabil la eșec. Pentru creștinii cu probleme de moralitate, întoarcerea la Isus despre care au învățat în trecut constituie soluția pentru reabilitarea situației lor spirituale și sociale. Integritatea valorează mai mult decât funcția, succesul sau bogățiile acestei lumi. Integritatea oferă modelul cel mai important al trăirii vieții de acum și speranța vieții viitoare, iar libertatea de conștiință nu se poate exprima decât în contextul unui standard comun acceptat de fiecare persoană.

Bibliografie selectivă

- ✦ Biblia, traducere Dumitru Cornilescu (1924).
- ✦ Bădiliță, Cristian. (2016). *Evanghelia după Luca, ed. bilingvă, traducere inedită și comentariu*. București: Vremea.
- ✦ Brown F., S. Driver, C. Briggs. (2003). *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*. Massachusetts: Hendrickson Publisher, Inc.
- ✦ Cairns, Earle E. (1997). *Creștinismul de-a lungul secolelor. O istorie a Bisericii Creștine*. Oradea: Cartea Creștină.
- ✦ Danker, Frederick William. (2000). *A Greek-English Lexicon of the New Testament and early Christian Literature*. Chicago: The University of Chicago Press.
- ✦ Douglas, J. D., Merrill C Tenney.(1999). *The New International Dictionary of the Bible*. Grand Rapids: Zondervan.
- ✦ Ferguson, S. B. (1998). „Image of God”. In *New Dictionary of Theology*. Leicester: Inter-Varsity Press.
- ✦ Gangel, Kenneth O., Warren S. Benson. (1994). *Educația creștină, istoria și filozofia ei*. Oradea: Cartea Creștină.
- ✦ Keener, Craig S.(2018). *Comentariu cultural-istoric al Noului Testament*, Oradea: Casa Cărții.
- ✦ Kittel, Gerhard. (1999). *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. 1. Michigan: Eerdmans
- ✦ Patapievici, Horia-Roman. (2008). *Omul recent*. București: Humanitas. Ed. a V-a.
- ✦ Pentecost, J. Dwight, Pentecost. (1984). *The Words and Works of Jesus Christ*, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe. (2017). „Key Aspects of the Freedom of Conscience”. In *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*. Les Arsc, France: Editions IARSIC, 30–37.

- ♦ Rotaru, Ioan-Gheorghe. (2013). „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”. În *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, ediție de Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea. București: Casa de editură “Viață și Sănătate,” 210–215.
- ♦ Rotaru, Ioan-Gheorghe. (2015). „Religious Liberty – A Natural Human Right”. In *Jurnalul libertății de conștiință*. Les Arsc, France: Editions IARSIC, 595–608.